

[B] **“VLAANDEREN EN ZIJN BUITENLANDSE BETREKKINGEN”. APPEL OM DE KNEUTERIGHEID TE OVERSTIJGEN**

Of het nu gaat om de beslissing van General Motors om de vestiging van Opel in Antwerpen te sluiten, het getalm van de Nederlandse regering om de uitdieping van de Schelde goed te keuren of de impact van de financiële crisis op een bank als KBC: voor een klein verstedelijkt gewest als Vlaanderen is het van cruciaal belang om proactief te reageren op kansen en uitdagingen in het buitenland. In zijn nieuwe boek *Vlaanderen en zijn buitenlandse betrekkingen* schetst ereambassadeur Jan Hendrickx een nauwgezet overzicht van Vlaanderens externe betrekkingen. Het boek is zeker een nuttige handleiding voor iedereen die wegwijls wil worden in dit belangrijke beleidsdomein, maar het is bovenal een belangrijk signaal aan de mensen die het beleid vorm geven: Vlaanderen kan en moet beter. Veel beter!

Vlaanderen en zijn buitenlandse betrekkingen beslaat drie delen. Eerst wordt uitvoerig de historische context gereconstrueerd waarin de buitenlandse bevoegdheden van het gewest wortel schoten. Hendrickx loodst de lezer door de belangrijke fases van de staatsvorming en sluit het eerste deel af met een aantal belangrijke institutionele ankerpunten, zoals het substatelijke verdragsrecht, coördinatie-akkoorden tussen de bestuursniveaus en het interministerieel comité buitenlands beleid. Hoewel dat alles leest als een wat droge opsomming beklemtoont dit deel het belang van samenwerkings-federalisme (bewuste positieve samenwerking tussen de federale entiteiten) inzake internationale betrekkingen. Zowel de politieke overwegingen bij het versterken van de gewestelijke bevoegdheden als de institutionele kaders erkennen dat van een efficiënt buitenlands beleid enkel sprake kan zijn als gewesten en federale departementen de krachten bundelen.

Het tweede deel gaat in op de evolutie en instrumenten van de Vlaamse externe betrekkingen. Voor de buurlanden wordt een zakelijk overzicht aangeboden van belangrijke realisaties en beleidsprioriteiten. Vooral wanneer het blikveld wordt verruimd naar de rest van de wereld valt op hoe beperkt het diplomatieke offensief van

Vlaanderen is gebleven. Vanzelfsprekend zijn er de relaties met Québec en Zuid-Afrika, maar over de belangrijke economische partners zoals de Verenigde Staten, Japan en China valt er klaarblijkelijk bijzonder weinig te rapporteren. Daarmee wordt meteen duidelijk waarom ik, als onderzoeker internationale betrekkingen aan de Vrije Universiteit Brussel, vertegenwoordigers uit die landen nog altijd met handen en voeten moet uitleggen dat Vlaanderen géén stad of een provincie is. Afgezien van een kritische discussie van het Vlaamse exportbeleid houdt Hendrickx het ook hier vooral bij opsommingen. Jammer, want dit overzicht zou nu net de lezer moeten wijzen op praktische en strategische knelpunten. Wat is er bijvoorbeeld terechtgekomen van de doelstellingen in de beleidsnota 2004-2009, zoals het ontwikkelen van internationaal competitieve Vlaamse bedrijven of het bevorderen van het investeringsklimaat voor buitenlandse investeerders? In 2002 was 78 procent van de Vlaamse bedrijven in de top honderd van buitenlandse origine, merkt de auteur op. Wat betekent een dergelijke afhankelijkheid voor de economische stabiliteit van een regio? Hoe is de Vlaamse overheid omgegaan met die oncomfortabele afhankelijkheid? Kortom, dit tweede deel bevat bijzonder veel interessante informatie, maar de analyse kon zeker scherper.

In het derde deel worden er wél kanttekeningen geplaatst en getuigt Hendrickx van een accuraat beoordelingsvermogen zonder te vervallen in communautair geraas. Hendrickx' kritiek is pragmatisch en bevat tal van constructieve suggesties. Een eerste belangrijke observatie is dat het Belgische federalisme een buitenlands beleid produceerde dat "veel kostelijker uitvalt dan het buitenlandse beleid van een unitaire staat". Dat hoeft op zich niet te verbazen. Nieuwe administraties leiden wel vaker tot verdubbeling. Vooral confronterend is de opmerking dat, ondanks de aanzienlijke bestede middelen, "het Vlaams buitenlands beleid vaak lijkt op een club die druk bezig is, maar waarvan weinigen in de buitenwereld weten waarover het gaat". Hendrickx verklaart dat door het gebrek aan politieke visie, gebakkelei tussen Vlaamse ministers en een zeer moeizame samenwerking met de federale diplomatie. Het ontbreekt Vlaanderen aan een strategische reflectiekamer die tracht de Vlaamse belangen om te zetten in vooruitstrevende beleidsadviezen.

Het Steunpunt Vlaams Buitenlands Beleid aan de Antwerpse Universiteit doet de auteur af als een zoveelste academische ivorentorenproject.

Interessant zijn ook talrijke praktische beslommeringen. Zo staat Hendrickx stil bij de fragmentatie van de exportpromotie: de vijf verantwoordelijke instellingen in België proberen elkaar meer vliegen af te vangen dan dat zij werkelijk begaan zijn met het ondersteunen van bedrijven in een steeds competitievere internationale markt. Wat te denken van de Vlaamse economische vertegenwoordigingen in het buitenland? Ze zijn nauwelijks zichtbaar en amper in staat om door te wegen zonder de hulp van de Belgische ambassadeur. Of van het klaarblijkelijk inefficiënte Flanders Investment and Trade (FIT)?

Hendrickx is ook niet mals voor de Vlaamse beleidsmakers: "Vaak niet vertrouwd met de toppers uit de internationale zakenwereld." Hij verwijt hen een gebrek aan charisma, grandeur en bovenal een uiterst krampachtige, provincialistische interpretatie van buitenlands beleid. "Alle ministers die in de opeenvolgende Vlaamse regeringen de buitenlandse betrekkingen in hun bevoegdheid hadden, hebben tot vervelens toe overal, van Chili en tot in de Himalaya, getracht een paaltje of vlaggenstok met de Vlaamse Leeuw in de grond te steken." Het is niet genoeg, zo besluit de auteur, om een zoveelste staten-generaal of publicrelationsinitiatief te lanceren om daaraan iets te doen.

Vlaanderen en zijn buitenlandse betrekkingen is een bijzonder overtuigend appel om aan strategische herbezinning te doen en de kneuterigheid te overstijgen. Dit boek zou de start moeten zijn van een brede politieke en zelfs maatschappelijke discussie over hoe Vlaanderen het hoofd boven water kan houden in een turbulente internationale orde.

JONATHAN HOLSLAG

JAN HENDRICKX, *Vlaanderen en zijn buitenlandse betrekkingen*, LannooCampus, Leuven, 2009, 256 p.